ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތުން ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-B12/15
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަޙްމަދު ޝަރީފް ރިޟާ / މ. ޝަރީފުވިލާ، މާލެ
- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- ޤަޟިއްޔާގެ ބާވަތް: ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާބެހޭ ނިންމުން ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު މާރިޔަމް ފަރީޝާ
ފަނޑިޔާރު ދިލްޝާދު ޝަރީފް

- ނިމުނު ތާރީޚް: 19 ޝަވްވާލް 1444 / 10 މެއި 2023

- ނަޒަރުސާނީކުރެވުނު ތާރީޚު:

28 ޝަޢުބާން 1444

20 މާރިޗު 2023

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ:
- ނަންބަރު: 145-B9/SHN(411,412-2020)/2023/05
- ނިންމި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 6 ޑިސެންބަރު 2020
- ނިމުނު ތާރީޚު: 21 ފެބުރުއަރީ 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
[illegible] / [illegible]
ފަރާތުން ހާޒިރުވީ:
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ފަރާތުން ހާޒިރުވީ:
ސީނިއަރ ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible]
ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible]
ސްޓޭޓް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible]

ކީވޯޑް – ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000 (ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 7 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (ފައިސާ ހުވަދޫކުރުމާއި އަދި ޓެރަރިޒަމަށް ފައިނޭންސްކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 62 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 117 ވަނަ މާއްދާއާއި 119 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 145 ވަނަ މާއްދާ

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީމްގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ޚުލާޞާ:

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(411,412-2020)/2023/05 "ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން" ނިންމާފައިވަނީ ޝަރީޢަތާއި އަދި ޤާނޫނާ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި މާލެ / މއ. ކުރިމަތިގެ، އަޙްމަދު ކަރީމް ދީދީގެ¹ ވަކީލުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން ބަލައިގަތް ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި ރިސްޕޮންޑެންޓް ދައުލަތުގެ ވަކާލާތުކޮށްފައިވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް:

2. ދަޢުވާތަކުން، އަޙްމަދު ކަރީމް ދީދީގެ މައްޗަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000 (ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ގުޅުވައިގެން، އެ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުންނާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 24 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން ރިޝްވަތު ހިފުމުގައި ބައިވެރިވެއްޖެކަމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާކުރުމާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (މަނީ ލޯންޑަރިންގ އަދި ޓެރަރިޒަމަށް ފައިނޭންސްކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 53 ވަނަ މާއްދާއާއި އެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރާ ގުޅުވައިގެން، އެ ޤާނޫނުގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުންނާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 62 ވަނަ މާއްދާ (ށ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން މަނީ ލޯންޑަރިންގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އުފުލާފައިވެއެވެ.²

3. އެގޮތުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 411,412/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާއިން މި ދަޢުވާތައް ބަލަމުން، އެ ޤަޟިއްޔާގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި އަޙްމަދު ކަރީމް ދީދީގެ ވަކީލުން ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުއްވުމެއް ހުށަހަޅުއްވާފައިވެއެވެ. މި ހުށަހެޅުއްވުމުގައި ވަނީ އަންނަނިވިގޮތަށެވެ:

---

[1] ދ.ރ.ކ ނަންބަރު A059297

[2] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ރިފަރެންސް ނަންބަރު 920/2020/CRC/369 ދަޢުވާ ފޯމު (28 ޖޫން 2020)

" (1) ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 01 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދައުވާ އުފުލުމުގައި އުސޫލުގެ ގޮތުގައި އަމަލުކުރަން ޖެހޭ ޙާލަތު ހަރަކާތްތެރިވުމެވެ؛ އަދި

(2) އެމާއްދާގެ (ހ) ގެ 03 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ވަކި ކުށަކާ ބެހޭގޮތުން ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވޭ ކަމުގައި ކަށަވަރުކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމެވެ؛

(3) އެމާއްދާގެ (ހ) ގެ 06 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ކުރި ހުކުމްތަކުގެ އަސްލުގެ އެދި ހުށަހެޅުމެވެ؛

(4) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 134 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކުރި ދައުލަތުގެ ޝަރީޢަތުގެ އަމުރަކާއި ހުށަހެޅުމާއި ހުށަހެޅުމުގެ ޢަމަލުތައް އެކަން ބައްލަވާ ހުށަހެޅުން ހުށަހެޅުމަށް މި މަރުޙަލާގައި ހުށަހަޅާފައެވެ."[3]

4. މި ހުށަހެޅުމަށް ބިނާކޮށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(411,412-2020)/2023/05 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތައެވެ.

" ދެންފަހެ، ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ދައުލަތުން، މިފަދަ އަމުރު ނެރެދިނުމަށް ދައުވާކުރި ކުށްތަކެއް އުފުލުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހަވާލާދީފައިވާ ހުށަހެޅުމެވެ؛ މި ކޯޓުން ކުރެވި ދައުވާ ގެނެސް، ދައުލަތުން ހުށަހެޅުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުމުގެ ބާރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 91 ގައި ބުނެފައިވާ "ޤާނޫނުގެ ޙައްޤު މާފުކުރެވޭ" ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދުސްތޫރީ ޙައްޤު ޤަބޫލުކުރާ ސިޔާސަތު، 4 ޖޫން 2015 ގެ "ޤާނޫނުގެ ޙައްޤު މާފުކުރެވޭ"، 4 ޖޫން 2015 ގައި ބާރުލިބިގެން ބަލާ ޝަރީޢަތުގެ ދެއްކުމާއި ކުރިއަށް ގެންދިޔުމުގެ ހުށަހެޅުން ބަލައިގަނެ، މި ހުށަހެޅުން ޤަބޫލު ދެން ހުށަހެޅުމުގެ ހުކުމްތަކާ ބަލައިގަނެވޭނެ ނިންމާފައެވެ."[4]

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ މި ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަނުޖެހިގެން ދައުލަތުން ހައިކޯޓަށް ދަޢުވާ މި ނިންމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރެއްވިއެވެ. މިއީ އެ ދަޢުވާ ބެލި އިސްތިއުނާފު ޤަޟިއްޔާއެވެ.

---

[3] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 411/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާ އަދި އެ ކޯޓުގެ 412/Cr-C/2020 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގައި ހުށަހެޅުމުގައިވާ ބަޔާނާއި ގުޅިގެން ހުށަހެޅުމެވެ. ދައުލަތުން، ޕްރޮސިކިއުޝަން ހުށަހެޅުމެވެ.

[4] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 411/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާ އަދި އެ ކޯޓުގެ 412/Cr-C/2020 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާއިން ހުށަހެޅުމާ ހުށަހެޅުމުގެ ނިންމުމުގައިވާ ބަޔާން ނިންމާފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

6. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(411,412-2020)/2023/05 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން" ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށްބުނެ، އަޙްމަދު [illegible] ރިޝާގެ ފަރާތުން އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް 05 (ފަހެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި އެނުކުތާތަކާމެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކަވާފައެވެ. އެގޮތުން ހުށަހެޅި؛

6.1 ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ: އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު ދަޢުވާ ކުރުމުގެ [illegible] ހިނގުމުގައި ޑިސްކަވަރީ [illegible] [illegible] 412/Cr-C/2020 ގުޅިގެން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުށަހެޅުމުގެ ތެރޭގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި އުނިކަމެއް އޮތްކަމަށް އެކަން ފާހަގަކޮށް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ބަލައިނުގަތުން ނިންމި ނިންމުމުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ)ގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފަށްކަމަށްވެސް.

6.2 ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ: އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު ދަޢުވާ ކުރުމުގެ [illegible] ހިނގުމުގައި ޑިސްކަވަރީ [illegible] [illegible] 412/Cr-C/2020 ގުޅިގެން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުށަހެޅުމުގެ ތެރޭގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި އުނިކަމެއް އޮތްކަމަށް އެކަން ފާހަގަކޮށް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ބަލައިނުގަތުން ނިންމާފައިވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތްތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ މަތީ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތަކާ ޚިލާފަށްކަމުގައިވެސް.

6.3 ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ: އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 411/Cr-C/2020 ގެ ޤަޟިއްޔާއިން މަނީ ލޯންޑްރިންގ ގެ ކުށުގެ ދައުވާއާ ގުޅިގެން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުކުމްކުރުމުގެ ގޮތުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، ދައުވާ އުފުލުމުގައި އިޢުތިރާފުވުމުގެ އެއްބަސްވުން ފާހަގަކޮށް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ބަލައިގަނެވުމަށް ނިންމާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު)ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި އަދި އެ މާއްދާގެ (ބ) ގެ ދަށުގައި މާނަކުރެވިފައިވާ ތަރުތީބުން ކަމުގައި ނުފެނުން.

6.4 ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއަކީ: އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ހުކުމްކުރުން ދީ ދައުވާއާ ގުޅިގެން، ދައުލަތުން ހިފާގެ ގޮތުގައި ހުކުމްކުރާނީ، ސ.ހިތަދޫ/ކޮށި، އަޙްމަދު ޢަލީ ޢަބްދުއްރައްޒާޤު އާއި، ސ.ހިތަދޫ/ކޮށި، ޢަބްދުﷲ ޒާހިދު ހިފާގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުކުމްކުރުން ގެންގޮސް ސާބިތުކުރެވޭ ކުށުން ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުށެއް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހުކުމްކުރުމުގެ ޤާނޫނު) އަށް އަމަލުކުރަންޖެހޭނެއެވެ، އެ ޤާނޫނުގެ އަދިވެސް ޝަރީޢަތުގެ ހިފާގެ ގޮތުން ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ފާހަގަކުރުމުގައި ފުރިހަމަކަން އުފެއްދުމަށް، އެ ފުރިހަމަ ދިނުމުގެއްޗެއް، އެ ދުވަހުން ހިފާގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ސާބިތުކުރެވޭ ކުށުން ނިންމުމުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހުކުމްކުރުމުގެ ޤާނޫނު) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަމަށް މަސައްކަތް ދެކެވޭ ސަފުހާތަކުން ޖަމާކުރުމުގެ ގޮތުގައި އިސްތިއުނާފު ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދ. ރަސްދޫ [2021] SC 98 މައްސަލަގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ކަނޑައެޅިފައިވުމުން، އެ ދުވަހުން ހިފާގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހުކުމްކުރުން ގެންގޮސް ސާބިތުކުރެވޭ ކުށުން ނިންމާފައިވަނީ، އެދުވަހުން ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލައިފައިވާ ކަމަށް ދެކިދާނެތީވެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި އިތުރަށް ވާހަކަދައްކައި ގޮތް ނިންމުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދީ ގޮތް ނިންމާފައިވުން.

6.5. ފަސްވަނަ ނުކުތާއަކީ: އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ހުކުމްކުރުން [illegible] ދަލީލުތައް ގުޅިގެން، ދައުލަތުން ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އަޙްމަދު އަރީފް އަބްދުއްރަޙްމާނު އާއި، އަބްދުﷲ ޒިޔާދު އާއި، އަޙްމަދު އާދިލު އާއި، އަލި މުޙައްމަދު ސިރާޖު ތަޙްޤީޤަށް ދީފައިވާ ބަޔާނުގެ އިސްޓޭޓްމަންޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމުގައި، އަދި އަރީފް އަބްދުއްރަޙްމާނު އާއި، އަބްދުﷲ ޒިޔާދު ތަޙްޤީޤަށް ދީފައިވާ ބަޔާނުގެ އިސްޓޭޓްމަންޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) އާއި، ގާނޫނު ނަންބަރު R-1052/2019 (ޖިނާއީ މައްސަލައެއް ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭ އަމަލުކުރާނެ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު)ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ޚިލާފަށް [illegible].

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް:

7. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(411,412-2020)/2023/05 (ސްޓޭޓްގެ ކޭސް ހުކުމްކުރާ ހުކުމްކުރުމުގެ [illegible] ނިންމުން) ގައި، ބަލައިގަތުމަށް ނިންމާފައިވާ ހުކުމްކުރެއްވުމުގެ ބައިން އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ނުކުތާތަކުގައި ހިމެނޭ ހުކުމްކުރުމުގެ ބަލައިގަތުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުންތައް ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށް އެދިލައްވައެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ބަޙުސް

8. އިސްތިއުނާފީ [illegible] ނުކުތާގެ ބަޙުސްގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ އެ ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] މި ނުކުތާގައި ހުކުމްކުރެވިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ހުކުމްކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވާކަމަށެވެ. [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމްކުރެވިފައިވާކަމަށެވެ. [illegible] [illegible]، އެ ނުކުތާގައި ހުކުމްކުރެވިފައިވާ [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް [illegible] ދައުލަތަކީ "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible]

ޤާނޫނުލްއިޖުރާއާތުގައި ތަޢުރީފު ކޮށްފައިވާގޮތުގައި، އެހެންކަމުން ޤާނޫނުލްއިޖުރާއާތުގެ 18 ވަނަ މާއްދާ ތަޢާރަފުކުރަނީ ނަޒަރުކުރެވެއެވެ.

9. ދެވަނަ ނުކުތާގެ ބަހުސްގައި ދައްކަވާފައިވަނީ ދެވަނަ ނުކުތާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމަކީ ކަނޑައަޅާ ދެން ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމެއް ނޫންކަމަށެވެ. އެގޮތުން، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/2 ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތުން ކަމަށްބުނުމާއި، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކުރާ އެއްވެސް ކުށެއް ހުރިކަމަށް ބުނެފައިނުވާކަމެވެ. އެހެންކަމުން، ވީނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއެއްކަމަށެވެ.

10. ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ބަހުސްގައި ދައްކަވާފައިވާ ވާހަކަތަކުގައިވެސް، ޤާނޫނުލްއިޖުރާއާތުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދައިން އެ ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤާނޫނުތަކުގެ އުސޫލުފައިދާނުވާނެ ކަމެއް މާނައެއް އެ ޤާނޫނުތަކަށް އަމަލު ކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށެވެ. އަދި، ހައިކޯޓަށް ޤާނޫނު ހާލަތުތަކުގެ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ވެސް ދީފައި އިޖްތިހާދުގެ ދަރަޖަ ވެސް ދަރަޖަކުރެވިފައިވެއެވެ.

11. ހަތަރުވަނަ ނުކުތާގެ ބަހުސްގައި ދައްކަވާފައިވަނީ، މި ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފަށް އެދިގެން ޖެހުނު ސަބަބު ނުކުތާއެއް ނޫންކަމަށެވެ. އެއީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފުލް ބެންޗުން ދެއްވާފައިވާ އިރުޝާދު މި. ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 198 ވަނަ މާއްދާއިން ތަންދޭ މައްސަލައިގެ ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން އެކަށައަޅާފައި ބުނެވިފައިވާ ގޮތް ނިންމުމުގެ ފުރުސަތު ނެތް ނިންމުމެއް ކަމަށް ވާއިރު އިސްތިއުނާފަށް ނުކުތާގައި ބައިވެރިނުވެފައިވާ އެފަދަ ނިންމުމެއް ނޫންކަމަށެވެ. މީގެއިތުރުން، ސަބަބުތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ހުށަހަޅާ ފޯމު ދެއްކުން ފަރާތަށް ދެއްކުމުގެ ފުރުސަތު ދޭންޖެހޭނެކަން ދަރަޖަ ކޯޓުގެ ހުކުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. މީގެއިތުރުން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2012/SC-A/01 ގެ ސައްޙަކަމާއި، ޤާނޫނީ ބާރުވެރިކަން ހިނގަން ދެވިދާނެ ގޮތަށް ބައިވެރިކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ސ.ސަރަޙައްދު/[illegible]، އަސްލަމް [illegible] ޢާއި، ސ.ހިތަދޫ/[illegible]، ޢަބްދުﷲ [illegible]

ހެކިން [illegible] ކަމަށް ވިޔަސް ހަމަ [illegible] ހެކިބަސް [illegible] އިތުރު ހެކިން [illegible]

[illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/30 ޤަޟިއްޔާއިން

[illegible]

12. އިސްތިއުނާފުގެ ފަސްވަނަ ނުކުތާގެ [illegible] ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ، [illegible] ބަޔާންކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ދަށުން، އަދި މި ކޯޓުގައިވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

13. [illegible]

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

14. ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުން [illegible] މައިގަނޑު [illegible] [illegible] ބެލެވެއެވެ. މި ކަންކަމަށް ވަކި ވަކިން އަލިއަޅުވާލާނަމެވެ.

ދައުލަތުން، އަޙްމަދު [illegible] [illegible] މައްޗަށް [illegible] ދަޢުވާ އަދި [illegible] [illegible] ދަޢުވާ [illegible] ޤާނޫނު އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅިގެން:

15. މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އަޙްމަދު [illegible] [illegible] [illegible] އަޙްމަދު [illegible] [illegible] މައްޗަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ [illegible]

16. އަދިވެސް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000 (ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ [illegible] އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުންނާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 24 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން އަޙްމަދު [illegible] [illegible] މައްޗަށް އުފުލާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާ އުފުލާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ

ޖިނާޔަތްކަމަށެވެ.[5] މި ބަހުސްގައި މައިގަނޑުގޮތެއްގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ހާލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 314 ވަނަ މާއްދާއާ ބަރާބަރު އެ ޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި ނިސްބަތުން ހިފުމުގައި ދުރުވެހަކަން ވުމުގެ ކުރެ ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. އަދި މިސާލަކުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އިސްތިސްނާދީފައިނުވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ކަމަށްވާތީ، މި ދަޢުވާ އިސްތިއުނާފުކުރި ހުކުމުގެ މައްޗަށް ކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނުއަސާސީއާޚިލާފުކަމަށެވެ.

17. މި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، ޝަރީޢަތުން ހުކުމްތަކުގެ މައްސަލަތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންތައް ފުރިހަމަ ވުމާއެކު އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 314 ވަނަ މާއްދާއާ ބަރާބަރު އެ ޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ކަމުގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން، އަދި ޝަރީޢަތުން ހުކުމްތަކުގެ މައްސަލަތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ވަކި ފަރާތްތަކުގެ ކުރުމުގެ ނަފްސު ބަޔާންކޮށް އެ ކަމަށް ދާއިރާ އިންސާނީ ޙައްޤު ކަމުގައިވާތީ ޤާނޫނަކުން މަޖިލީހުން އެ ކަން ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، ދެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުން ކަމަށް ބެލެވެނީއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާ ތަޢާރުޟުކުރާނޭ ގޮތަކުން ކަމުގައިނުވާނެއެވެ.

18. ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (ދިވެހި ޕާސްޕޯޓާއި އަދި ޖަރީމާއާ ގުޅުން ހުރި ކަންކަމާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން، އެ ޤާނޫނުގެ 62 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އަމަލުކުރި ކަމެއް ދިނުމުގެ މައްސަލަ ކުރުމަށް ދިވެހި ޕާސްޕޯޓާއި ގެ ކުރެ ދަށުން އެޅުމަށްޓަކައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުންކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރި ހުކުމުގެ ބަޔާންކޮށެވެ.[6] މި ނުކުތާ ބެލުމުގައި ސަބަބަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (ދިވެހި ޕާސްޕޯޓާއި އަދި ޖަރީމާއާ ގުޅުން ހުރި ކަންކަމާބެހޭ ޤާނޫނު) އަށް އިސްތިސްނާދީފައިނުވާކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާތީއެވެ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގެ ދަށުން 12 މަސްދުވަހުގެ ޖަލުގައި އެ ޤާނޫނުގެ އަދަބުތަކުގެ ގޮތުން ނިންމުމަށް މަޖިލީހުން ތަޢާރުޟުކުރާނެ ގޮތެއްނުވާތީއެވެ، އެ މައްސަލަ ހަމައެކަނި ކުރިއަށް އެ ޤާނޫނުގެ ގޮތުގައި

---

[5] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 412/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ހުކުމް ހަމަހަމަކަން

[6] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 411/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ހުކުމް ހަމަހަމަކަން

ނިންމާފައިވާތީ ޤާނޫނު އެޖެހިގެން ބާޠިލު ނުވިކަމުގައިވިޔަސް އެ ޤާނޫނުތަކުގެ މައްޗަށް،
ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތަށް އަލުން އިސްކަން ދިނުމުގެ ބަދަލުގައި ފާސްކުރެވިފައިވާތީއެވެ.

19. އެހެންނަމަވެސް، މިފަދައިން ފާޅުކަމާއިއެކު ހަމަހަމަ ޝަރީޢަތެއް ސަބަބުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން
ބަޔާންކޮށްދީފައިވާނެއެވެ. ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވަނީ "މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤާނޫނުތަކުގައިވާ ކުށްތަކާއި އެ ކުށްތަކާ ގުޅުންހުރި އިސްތިސްނާ މި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް
މެދުކެނޑުމެއްނެތި، އެ ޤާނޫނުތަކުގެ އަސާސްތަކުގެ ދަށުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) އަށް 1
ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނުން އަލަށްހެދުން ފަދައިން ހިނގުން 12 (ބާރަ) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގެނެވޭ
ހާލަތުގައި ކުރިއަށްދާނެއެވެ." މިފަދައިންނެވެ. ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އިން ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ
މައްޗަށް އިސްތިސްނާވާގޮތުގެމަތިން ބަލާނެކަން ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (ވެހި ވޮށްވެރިންގެ އަދި
ޖަރީމާގެ ފައިސާސަފާކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ޤާނޫނު) ޤާނޫނު ހިމެނިފައިވުމުން، ދައުލަތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ވެސްނަމަވީ އެ ޤާނޫނު އަމަލުކުރުމުގެ ގޮތުގެ ކަނޑައަޅަންޖެހެން އެ ޤާނޫނު ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ މައްޗަށް
އިސްތިސްނާވެއެވެ. ދައުލަތުންގެ މަޖިލީހުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (ވެހި ވޮށްވެރިންގެ އަދި ޖަރީމާގެ
ފައިސާސަފާކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ޤާނޫނު) އަމަލުކުރުމުގެ ގޮތުގެ ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން،
އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކުށެއްގެ ދަޢުވާ އުފުލުމަށް ހުށަހަޅާ ޖާއިޒުކަމަށް
ނުދެކެވެ.

ހުކުމް ބަލައިގަތުމުގައި ހަމަހަމަކަން ގެއްލިފައިވުން ހަމަހަމަ ނުކުރެވުން:

20. އިސްތިއުނާފުކުރާ ނިންމުމުގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިންނަށްގެއިވާ ހ. ސަދަރު/ވާދޫ، އަޙްމަދު އަދިލް
އަބްދުލްޢަޒީޒު އާއި، ހ. ސަދަރު/ވާދޫ، އަބްދުﷲ ޒިޔާދު އަދި ސަމީރު ދެހެކިންނަކީ ކަނޑައެޅިފައިވާ ބެލުން
ބެލުމުގެ ސަބަބުން ދެން ސަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި އެ ހެކިވެރިންގެ ބަޔާނަކާމެދު ބަސްބުނުމުގެ ފުރުސަތު
ދެވިފައިވާކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ނިންމުމުގައި
އެފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން ބެލެވުނެވެ. އަދި އެފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ބެލޫ ބެލެވުމުގެ މައްޗަށް އިސްތިއުނާފާއި ޢާދިލު ވިސްނާފައިވާނަމަވެސް ނުދެއްވެވޭ.

ހުކުމް ބަލައިދިނުމުގެ އަދި ހުކުމަކާ ހުކުމްކުރުން

21. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދުތަކެއް އެ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު ތަޠްބީޤުކުރަންވާނީ އެ މަޤްޞަދުތައް ޙާޞިލުވާގޮތަށެވެ. އޭގެތެރެއިން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ހުކުމްކުރުން ހުކުމްކުރުމުގައި އެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުކުމްކުރުމަށް ބޭނުންވާ ޝަރީޢަތުގައި މައްސަލައިގެ ބެލުމާ ނުލައި އެއްވެސް ގޮތެއް ނިންމުން ދިގުވެއް، ނުލައި އިޢުތިރާފެއް، ނުލައި ހުކުމްކުރުމެވެ.

22. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގައި ޤާނޫނުގައި އަސާސީގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނެތް ހިނދަކު ޝަރީޢަތް ފަރުމާކޮށް ކުރިން އައިން ހުކުމްކުރެވުނު ހުކުމާގައި ވިޔަސް، އެކަން ކުރަނީ ހުކުމްކުރަން އޮތް ފުރުޞަތު ދޫކޮށް ކަމަށް ބަޔާންކޮށް ޢަދަދު 6 (ހައެއް) ހުކުމްކުރެވުނު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުގައި ވަކި ހުކުމަކީ ޝަރީޢަތަށް ފޮނުވުންކަމަށް ހުކުމް ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އަދި ހުކުމްގެ ހުކުމްކުރުން ހިމެނެއެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުންނެވެ. މި މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދުކުރި ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައިވާފަދައިން މައްސަލައިގެ މައްސަލައިން ވަނީމަސައްކަތުގައި ފަރުޤުއަރައިން ގޮތް ނިންމާން ފަދަ ހުކުމްކުރެވުނު ކަމެވެ. މިސާލަކަށް، އެ ހުކުމަކީ މައްސަލައިގެ ވަކިކަމުގެ ސާބިތު ކުރުމަށް ގެންގުޅުއްވުން ހުކުމެއްކުރަން ދުޅައިޤީ ނަމަ ނުލައި އަދަދު ހުކުމަކީ ބަލައިދިނުމަށްވާން ހުކުމެއްނުކުރަން ޤާނޫނުކަން ކަނޑައަޅައިވާގޮތަށް ހުކުމެއްނަމަ އަދަދު ހުކުމް ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ބަލައިދިނުމުގެ ކަނޑައެޅުމުގެ އިޖްތިހާދު ބާޠިލެވެ.[7] މި މަރުޙަލާގައި ހުކުމްތަކާ ގުޅުވައިގެން ބެލުމަށް މަތިމަތިން ފުރުޞަތު ހުށަހަ ކަންކުރަމުންނެވެ.[8] މައްސަލައިގެ މައްސަލައިގެ ބަޔާނާއިމެދު ނިންމުންތަކަށް ނިންމުމުގަ މި މަރުޙަލާތަކުން ނުދެއެވެ.

---

[7] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 (އިސްލާމިކް އިންޝުއަރެންސް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 39 ވަނަ ނުކުތާ

[8] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/85 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ޝާހިދު) ޤަޟިއްޔާގެ 19 ވަނަ ނުކުތާ

23. އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނީ ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ހެކި [illegible] [illegible] އަމަލު ކުރެވޭ އުސޫލެވެ. ދެން [illegible] ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ހެކި [illegible] [illegible] [illegible] އަމަލުކުރަންޖެހޭ އުސޫލެވެ. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ މައިގަނޑު އެއް ޝަކުވާއަކީ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ހެކި [illegible] [illegible] [illegible] ފުރުޞަތު [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ހެކި [illegible] ހުށަހަޅާ [illegible] އަމަލުކުރަންޖެހޭ ގޮތް [illegible] [illegible].

24. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"މައްސަލައެއްގައި [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ [illegible] ޝަރީޢަތަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ހެކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

25. އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ހެކި [illegible] [illegible] ހުށަހެޅިފައިވާކަން އެނގެއެވެ. މި މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ހެކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

26. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] 42 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

27. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible]

ކޯޓުން އެ ޤައުމުގައި 2001 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން އަމަލުކުރަމުން ދިޔަ ޤާނޫނީ އުސޫލު[9] ބަދަލުކޮށް، ސުއޯ މޮޓޯ އަމުރެއް ނެރުއްވިއެވެ. އެ އަމުރުގައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ އިއުތިރާޟުތަކަށް ގޮތް ނިންމުމުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ސާބިތުކުރުން ކޯޓުގައި ރިކޯޑުކުރެވޭނެ، މައްސަލައިގެ ހިންގުމުގެ މަރުޙަލާ ދިގުދެމިގެން، އަދި ގިނަވަރަކުން މައްސަލައާ ގުޅުމެއް ނެތް ހެކި މައްސަލައިގެ ތެރޭގައި ހިމެނި އަދި އޭގެ ސަބަބުން ނިންމުމަށް ފާސިލުކުރުމުގައި ތަޢައްސުބު އުފެދިދާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[10]

28. އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ޤާނޫނުން ކޯޓުގައި އަމަލު ކުރާ އުސޫލަށް ބަލާއިރު، ޖޫރީގެ ކުރިމަތިން މައްސަލައިގެ ބަޔަކު ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން، ހެކިންގެ ކޮމްޕިޓެންސީ ނުވަތަ ހެކިބަސްދިނުމުގެ ޤާބިލުކަން ކަނޑައަޅާނީ ޝަރީޢަތް ބެން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުއްވުމުން ވަކީލުންގެ ކުރިމަތީގައި އެއާ ދުރު ބަހުސްކުރުމަށް ވެސް ގޮތަށް ކަނޑައަޅަމުންނެވެ.[11] ސަބަބަކީ ޖޫރީންނަކީ "trier of facts" ނުވަތަ މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތައް ކަނޑައަޅާ ބައި ފާހަގަކޮށްފައި، ބަލައިގަތުމުގެ ހުށަހެޅުންތައް ހެކި ބަހުން އަދީލު ވިސްނުމުން ޙިމާޔަތްދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ނެތިކުރުމަށެވެ.

29. ރާއްޖޭގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބަސްއަހާ ސާބިތުކުރުމުގެ ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ހެކިން ހެކިބަހު އެއްގޮތަކަށް، މައްސަލައިގައި ހެކިއަކުން ޤަބޫލު މެދު ސާފުވާނެގޮތަކަށް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުންކުރުމުގައި ދެކެވެ.

30. ހެކި ބަލައިގަތުމަށް އަދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުއްވުމުގައި، ހެކި ބަލައިގަތުމަށް އެކު ސަބަބަކީ ޝަރީޢަތް ދުރު ކަނޑައަޅާ، ޝަރީޢަތުން ހުށަހެޅިފައިވާ ހެކި އެއްޗެހި ކަމަށްވާ ވަކި ޤާނޫނީ އިޖުތިހާދީ ސަބަބުތަކުން ފެނިގެންދެއެވެ. މި ބާރު އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހެޅި ފަރާތުން އެދިދާނެއެވެ.

---

[9] Bipin Shantilal Panchal vs State Of Gujarat on 1 May, 2001 ގެ މައްސަލާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލު ބަދަލުކޮށް އިންޑިއާގެ ސުޕްރީމްކޯޓުން
ކޯޓުގެ ދިފާޢުގައި ވިދާޅުވި ގޮތެއް ހުށަހަޅައިފައިވާ ހެކި ބަލައިގަތުމުގެ މައްސަލަ ނިންމާއިރު އެއްގޮތް ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމެވެ.

[10] "…whereby the courts record answers to all questions, regardless of objections, leads to prolonged and lengthy cross examination, and more often than not, irrelevant facts having no bearing on the charge or the role of the accused, are brought on record, which often result in great prejudice. It is pointed out that due to the practice mandated in Bipin Shantilal Panchal (supra), such material not only enters the record, but even causes prejudice, which is greatly multiplied when the appellate court has to decide the issue.", SUO MOTO WRIT (CRL) NO.(S) 1/2017

[11] Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999, Section 54

31. މި އުސޫލު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ތަސައްވަރުކުރެވިފައިވާ ގޮތަށް ބޭނުންކުރާނަމަ، ނެތި ބަދަލުވެގެން ހަރަކާތް ހަރަކާތްތަކާ ގުޅިގެން ޝަރީޢަތުން މުދަލާބެހޭ އެ ހަރަކާތްތަކުގެ ގޮތުން ނިންމައި، ދެން ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންގޮސްފިނަމަ ޝަރީޢަތުގައި ވާހަކަ ދެކެވުނީ ހަރަކާތްތެރިވާ މުއްދަތާ ސީދާ ގުޅުންހުރި ހެކިތަކާއި ދަލީލުތަކުގައި ކަމަށްވާތީ، މުއްދަތަށް އަވަހަށް ނިންމުމުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވުމާއި، މުއްދަތުގައި ގުޅުންތައް ހެދި ނުވަތަ ޤާނޫނު މިންވަރު ހެދި ނިޔާގެން ވަސީލަތަކުން ދިޔުމުން މުއްދަތުގައި ކުރިއަށް ދަނޑިވަޅުގެ ސާބިތުވުމައި، މުއްދަތާ ނުގުޅޭ ނުވަތަ މުއްދަތުގައި ބަލައިގަންނަން ނުޖެހޭ ހެކި އެއްބަސްވުމުން މުއްދަތުގެ ނިމުމުން ވާޖިބުވާގޮތުގައި ތަޢާރަފުކޮށްފައި އެއްބަސްވެގެންނެވެ.

32. އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގެ އިޖުރާއީ ތަރުތީބުގެ ގޮތުގައި ތަސައްވުރު ކުރެވިފައިވާގޮތަކީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ވަކި މުއްދަތަކަށް ތަޙުޤީޤަށް ގެންގުޅުން މުއްދަތައްކަމަށް ކަނޑައެޅުމަށްފަހު، އެ މާއްދާގެ 117 އަދި 119 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ހައްޤު ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހަރަކާތްތައް ހަރަކާތްތެރިވާނަމަ، އެ މުއްދަތުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ކަންކަމަށް ގަވާއިދުން ޖުމްލަކޮށްލާއިރު، ޝަރީޢަތަށް މާއްދާތަކާއި އެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާ އުސޫލުގައި ތަރުޖަމާ ކުރަންޖެހުނީ، އެ ހައްކަކީ ގުޅުންހުރި ހެކިތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްތަކަކަށް ކަނޑައެޅުމުގެކަމަށް ދެކެވެ. އަދި އެހެންވެސް މުއްދަތުގެ އިޖުރާއީ މަރުޙަލާ ނިމުމުން ޝަރީޢަތުގައި، އިޖުރާއީ ތަރުތީބުން ނިންމަވައިގެން، ގުޅުންހުރި އެހެންނަމަވެސް ޝަރީޢަތްކުރެވިފައި ސާބިތު އިޝާރާތުގައި ހިމެނުނު ވެރިކަމުން، އެ ހެކިތަކަކީ ޝަރީޢަތުގައިވާ ހެކިބަޔާންތަކުގައިވާ ގޮތުން ކުރިއަށްގެންދަން ޝަރީޢަތް ތަރުތީބުކޮށްގެން ތަރުތީބުން ގެންދިޔުމުން ދެކެވެ. އަދި މިގޮތުން އަވަހަށްކުރުމުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގެ ކަންކަން ތަރުތީބުވެގެން މަދުކަން، ޝަރީޢަތް އަވަސްވެގެން ދާނެއެވެ.

33. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަކުވާއަކީ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހަރަކާތްކުރެވޭނީ ހަރަކާތްތެރިވެފައިވާތީ ގޮތުގެ ނިންމުމުގެ ކުރިން ހުއްޓުވައިލުމަށް ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަންޖެހޭކަމާމެދު އެ ޤާނޫނު ހަރަކާތްތެރިވި ހަރަކާތްތަކަށް ހަރަކާތްކުރަން ފުރުޞަތު ދީފައިނުވާތީއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދާ ގޮތުން ހަރަކާތް

ހުށަހެޅުމަށް ފަނޑިޔާރު ވަކި ވަގުތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭކަން އެނގެން އޮތެއެވެ.[12] މި މައްސަލައިގައިވެސް އެފަދައިން ވަގުތުތައް ކަނޑައަޅައި މައްސަލައިގެ ޚަޞްމުންނަށް އަންގާފައިވާކަން ޝަރީޢަތުގައި ދެފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމުން އެނގެއެވެ. މީގެއިތުރުން، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ ދަށުން [illegible] ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހެޅުމަށް ފުރުޞަތު ދީފައިވާކަން ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި [illegible] ދައުލަތުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި [illegible]. އަދި މިފަދައިން ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible]. އެހެންނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ނިންމުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު [illegible] ހުށަހެޅުން ހުށަހެޅުމަށް ފުރުޞަތު ދިނުމުން، ނިންމުން ނިންމުމުގައި އެ ޤާނޫނުގެ އުސޫލުތަކަށް [illegible] އެންމެ [illegible] [illegible]، އެ ނިންމުން [illegible] ހަމައެކަނި ހައިކޯޓުން ޤާނޫނު [illegible]. އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ނިންމުމުގައި [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ.[13] އަދި [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ [illegible] ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެ މަރުޙަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] ނުދެކެމެވެ.

ޝާހިދުންގެ ބަޔާނުގެ އޯޑިއޯ ވީޑިއޯ ރެކޯޑިންގ [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ނުކުތާ:

34. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުށްގައިވާ ދަޢުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] އަދި [illegible] އާއި، ޢަބްދުﷲ [illegible] [illegible] ޝާހިދުންގެ ބަޔާނުގެ [illegible] އޯޑިއޯ ވީޑިއޯ [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވަނީ، ދައުލަތުން ބުނި ބަޔާނުގެ މައްޗަށް ކަމަށްވާތީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި، ޤަވާއިދު ނަންބަރު R-1052/2019 (ޖިނާއީ

---

[12] ޤަވާއިދު ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 (ޝަރީޢަތްތަކުގެ ޢާއްމު އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާއިދު)ގެ 117 ވަނަ މާއްދާ

[13] އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ނިންމުމުގެ 7 ވަނަ ނުކުތާ

މައްސަލަތައް ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ފުލުހުން ޢަމަލުކުރަން އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު)ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ. ސަބަބަކީ މި ދެކޮޅުވެރިންނަށްވެސް މި މައްސަލައިގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތްތަކަށްވީ، ދިފާޢުގެ އޯޑިއޯ ވިޑިއޯ ރިކޯޑިންގު ހުރުން ލާޒިމުކަމުގައިވާތީއެވެ. ޝަރީޢަތުގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވީ މި ދެ ހެކިވެރިންގެ މައްޗަށް ރިޝްވަތު [illegible] [illegible] ކޮށްފައިނުވާކަމަށާއި، އެ ދެހެކިންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، މި މައްސަލައާ [illegible] [illegible] ތަޙްޤީޤުގައި ދިން ބަޔާނުގެ އޯޑިއޯ ވިޑިއޯ ރިކޯޑިންގު [illegible] [illegible] ނުކުރާކަމަށެވެ.

35. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތު [illegible] [illegible] އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު ގޮތެއް [illegible]. އަދި މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، މިއީ ޤާނޫނީ ބަހުސެއް އޮތް ނުކުތާއެއްކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޒަކަރިއްޔާގެ ރައުޔު

36. ހެކި [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން [illegible] ދަށުން [illegible] ނުކުތާތައް (ޕެރެގްރާފް 21 އިން 33) އަށް [illegible]، މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

37. އަދި، މިމައްސަލައިގައި ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] **[illegible] [illegible] ވ [illegible] [illegible]**[14]ގެ ޤަޟިއްޔާ މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރެވޭނެ ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. އެހެނީ، [illegible] މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible][15]ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014

[15] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/2

މައްޗަށް ކަމުދު ހަސްތުރުގެ ދުރުގައި ބަހައްޓާ ނުލެވޭ.[16] އެއް ހިތާހެން މިމައްސަލައިގައި، ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަފީޤުގެ ރައުޔުގެ 17 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން ދަޢުވާ ޢުޛުރުވެރިވާތީ، ތާއީދު ކުރަނީމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ނިޔާޒް ފަހުމީގެ ރައުޔު

38- މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަފީޤުގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެހެން ބިނާކޮށް، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(411,412-2020)/2023/05 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅި ހުރަސްގުޅިދާފައި ނިންމި ނިންމުން" ބާޠިލު ކުރުން ފަދަ ނުތަނަވަސްގައި ކަނޑައަޅައި، މިމައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމް ކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނު
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަފީޤު
(ރިޔާސަތު)
ފަނޑިޔާރު ނިޔާޒް ފަހުމީ

---

[16] ޕެރެގްރާފު 25